

Giáo viên sinh học thực hành mổ ếch có phải là sát sinh không?

ISSN: 2734-9195 08:25 16/06/2025

Đối với giáo viên sinh học thực hành mổ ếch, tuy có tạo nên tổn thất sinh mạng, nhưng xét về bản chất tâm lý thì nghiệp sát ấy thuộc loại nhẹ, phát sinh từ hoàn cảnh nghề nghiệp, không mang tội nặng.

Tác giả: **Ngô Minh Chương**

Mở đầu

Trong chương trình sinh học phổ thông, tiết thực hành mổ ếch nhằm quan sát cấu tạo bên trong cơ thể loài vật là một nội dung quen thuộc với rất nhiều thế hệ học sinh. Ở bề mặt tri thức, đây là bài học sinh động giúp người học tiếp cận gần gũi với thế giới sinh vật, hình dung rõ ràng cấu trúc giải phẫu học. Nhưng dưới góc nhìn của đạo lý tôn trọng sự sống, đặc biệt là với người Phật tử, câu hỏi lại nảy sinh: việc giết một con ếch để phục vụ cho bài học đó có phạm vào giới sát sinh không? Người giáo viên thực hiện hay hướng dẫn thí nghiệm ấy có tạo nghiệp sát hay không?

Đây là một câu hỏi không đơn giản, đòi hỏi phải quán chiếu từ cả hai góc độ: giáo lý nhà Phật và đặc thù của nghề nghiệp giáo dục, để tìm ra lời giải vừa thấu tình vừa đạt lý.

1. Giới sát sinh trong Phật giáo

Trong năm giới của người cư sĩ tại gia, giới đầu tiên được đức Phật chế định là không sát sinh. Tinh thần căn bản của giới này nhằm nuôi dưỡng lòng từ bi, bảo hộ mạng sống của mọi loài hữu tình, giúp người thực hành tránh tạo nghiệp tổn hại chúng sinh. Tuy nhiên, trong Phật học, việc đánh giá một hành vi sát sinh không chỉ dựa trên kết quả bên ngoài mà còn căn cứ vào trạng thái tâm ý khi hành động phát sinh.

Để hình thành đầy đủ một nghiệp sát sinh theo luật nghiệp, phải hội đủ năm yếu tố: có sinh vật sống; biết đó là sinh vật sống; khởi tâm muốn giết; có hành động giết; sinh vật bị chết bởi hành động đó. Trong đó, yếu tố cốt lõi nhất chính là tâm cố ý sát hại. Nếu hành động có làm chết sinh vật nhưng không phát xuất từ tâm cố ý giết, thì nghiệp vẫn có nhưng nhẹ hơn, không thuộc loại trọng giới.

Do vậy, giới sát sinh trong Phật giáo không xét đơn thuần hành động khách quan, mà luôn căn cứ vào động cơ bên trong: có hay không sự khởi tâm ác ý, cố tình làm hại sinh mạng vì tham lam, sân hận, tà kiến hay thú vui sát hại.

Ảnh AI

2. Trường hợp giáo viên dạy Sinh học thực hành

Trong tiết học thực hành mổ ếch, người giáo viên thực hiện hoặc hướng dẫn học sinh thực hiện nhằm phục vụ cho mục đích giảng dạy. Động cơ ở đây hoàn toàn không xuất phát từ tâm cố ý sát hại vì sân hận hay thú vui giết chóc, mà chỉ đơn thuần là nhằm mục tiêu giáo dục: giúp học sinh hiểu rõ cấu tạo giải phẫu của loài động vật.

Tuy nhiên, mặt khác, hành động ấy vẫn khiến một sinh vật mất mạng, tức là sự sống đã bị tước đoạt. Nếu xét theo năm yếu tố của nghiệp sát sinh, thì trong trường hợp này, có ba yếu tố luôn hiện hữu: có sinh vật sống; biết đó là sinh vật sống; hành động làm chết sinh vật. Yếu tố thứ ba-tâm cố ý sát-tuy không phát xuất từ ác tâm, nhưng vẫn có ý định làm chết để phục vụ bài học. Do vậy, nghiệp sát ở đây vẫn phát sinh, nhưng thuộc loại nhẹ hơn rất nhiều so với nghiệp sát sinh do ác tâm.

Xét về mặt giới luật, người giáo viên như vậy không phạm giới trọng sát sinh, vì không có động cơ xấu ác. Nhưng xét về mặt nhân quả, vẫn có tạo nghiệp tổn hại sinh mạng dù nghiệp ấy nhẹ hơn nghiệp sát sinh có tác ý, có chủ ý.

Ảnh AI

3. Nghề giáo dục dưới góc nhìn thực tiễn

Nghề giáo dục vốn có sứ mệnh truyền trao tri thức, đôi khi buộc phải tiếp xúc với những nội dung mang tính thực nghiệm, kể cả thực nghiệm trên động vật. Trong lịch sử khoa học, không ít kiến thức nền tảng về sinh lý học, giải phẫu học, y học... đều dựa trên những thực nghiệm như vậy để khám phá cấu trúc sự sống.

Tuy nhiên, cùng với sự phát triển của khoa học kỹ thuật và tiến bộ về đạo đức sinh học, nhiều cơ sở giáo dục trên thế giới đã dần loại bỏ các thực nghiệm sát sinh trong dạy học. Thay vào đó là áp dụng các mô hình giả lập, hình ảnh 3D, phần mềm mô phỏng hoặc các mẫu vật bảo quản khoa học, nhằm hạn chế tối đa tổn hại sinh mạng mà vẫn đảm bảo yêu cầu truyền đạt tri thức.

Sự chuyển mình này vừa thể hiện trình độ tiến bộ của khoa học giáo dục, vừa phản ánh tinh thần nhân văn và từ bi ngày càng được đề cao trong xã hội văn minh. Đây cũng chính là con đường dung hòa giữa tri thức khoa học và đạo lý tôn trọng sự sống, rất gần với tinh thần mà đức Phật từng dạy: đem trí tuệ soi đường cho lòng từ bi và lấy từ bi làm nền tảng cho mọi ứng xử của tri thức.

4. Lời khuyên cho giáo viên là phật tử

Đối với những giáo viên là Phật tử chân chính, lòng từ bi luôn là kim chỉ nam trong mọi hành xử. Trong bối cảnh nghề nghiệp giáo dục có liên quan đến thí nghiệm sát sinh, giáo viên có thể khéo léo thực hành như sau:

Trước tiên, nên khuyến khích và đề xuất áp dụng các phương pháp dạy học hiện đại thay thế cho việc sát sinh trực tiếp, nếu điều kiện cho phép. Hiện nay, nhiều mô hình dạy học đã phát triển rất phong phú, hoàn toàn có thể giúp học sinh tiếp thu kiến thức mà không cần thực nghiệm giết hại sinh vật thật.

Trong trường hợp chưa thể tránh được, giáo viên cần giữ tâm niệm kính trọng sự sống, tránh khỏi tâm coi nhẹ hay vô cảm trước cái chết của sinh vật. Có thể khởi tâm từ bi, phát nguyện hồi hướng công đức giảng dạy trên tinh thần nhân bản, coi đó như một sự bù đắp phần nào tổn thất sự sống đã tạo ra.

Đồng thời, giáo viên có thể lồng ghép thêm những bài học đạo đức về giá trị sự sống, lòng yêu thương muôn loài ngay trong bài giảng, nhằm giúp học sinh không vô cảm, biết trân trọng sinh mạng dù chỉ là một chú ếch nhỏ. Đây chính là sự kết hợp giữa tri thức và đạo lý trong sự nghiệp giáo dục con người toàn diện.

Kết luận

Giáo lý Phật giáo luôn nhắc nhở con người tôn trọng sự sống của mọi loài. Trong mọi hoàn cảnh, nếu không có ác tâm, không khởi ý niệm cố ý sát hại, thì hành động tuy vẫn gây tổn hại sinh mạng nhưng không phạm vào trọng giới. Đối với giáo viên Sinh học thực hành mổ ếch, tuy có tạo nên tổn thất sinh mạng, nhưng xét về bản chất tâm lý thì nghiệp sát ấy xuất phát từ hoàn cảnh nghề nghiệp, không mang tội nặng.

Tuy nhiên, với tinh thần từ bi và trí tuệ, người thầy vẫn nên chủ động tìm kiếm những giải pháp nhân văn hơn, hạn chế tối đa tổn thất sinh mạng, nuôi dưỡng tình yêu thương sự sống cho học sinh, để vừa hoàn thành trách nhiệm dạy học, vừa nuôi lớn hạt giống thiện lành trong lòng người.

Bởi sau cùng, một nền giáo dục lý tưởng không chỉ dạy người hiểu biết, mà còn dạy người biết thương yêu.

*Bài viết phản ánh góc nhìn nhận, cách hành văn của riêng tác giả. Tác giả viết dựa trên câu hỏi của một đồng nghiệp dạy môn Sinh học.

Tác giả: **Ngô Minh Chương** - Học viên Cử nhân Phật học Từ xa Khóa X - Học viện PGVN tại TP.HCM